

אוניברסיטת תל אביב
מכון וולטר ליבך לחינוך לדו-קיום יהודי-ערבי
החוג למדע המדינה, הפקולטה למדעי החברה
החוג להיבטים התפתחותיים בחינוך, בית-הספר לחינוך

Jewish-Arab Conflict

הסכסוך היהודי – ערבי

פרופ' אמל ג'מאל ופרופ' דניאל בר-טל
מספר קורס : 1031.4442.01
יום ד' 45: 19-15: 16 – חדר 004 בנין נפתלי
סמסטר ב' תשע"ג

תיאור הקורס:

החוג למדע המדינה ובית הספר לחינוך מציעים קורס מתקדם לתלמידי התואר השני והשלישי של אוניברסיטת תל-אביב, המנתח את הסכסוך בין יהודים ופלסטינים. הקורס מזמין סטודנטים מכל מחלקות האוניברסיטה המעוניינים להרחיב דעתם בנושא, אשר עומד במרכז הדיונים בחברה הישראלית. הקורס אינטרדיסציפלארי במהותו ומורכב מהרצאות אורח של מומחים יהודים וערבים מדיצפלינות שונות.

מטרת הקורס לנתח את מערכת יחסי הסכסוך בין יהודים ופלסטינים על מורכבותם הרבה. תחילה יוצגו מודלים שונים מתחום מדעי המדינה ופסיכולוגיה פוליטית אשר מסבירים סכסוכים. בהמשך, הקורס תתואר היסטוריית היחסים לפני קום המדינה ובתקופת המדינה. לאחר מכן, הקורס ינתח את הזיכרון הקולקטיבי שנושאים שני הצדדים. בהמשך ינותח האספקט המשפטי של הסכסוך, סוכני חברה שונים שנושאים את הסכסוך, מאירים אותו ומפרשים אותו: סוכני החינוך, התקשורת, והתרבות. הקורס יטפל בפוליטיקות הפנימיות של כל חברה בהבט של הסכסוך, ובעיקבות זה ידון הקורס בהשפעות של הסכסוך על כל חברה. לבסוף ידון הקורס בפתרונות אפשריים על האספקטים השונים של הסכסוך. במסגרת הקורס יופיעו מומחים יהודים וערבים אשר יציגו בפני הסטודנטים נושאים מרכזיים של הקורס. כך יוכלו הסטודנטים להיחשף בפני זוויות ראיה שונות לגבי כל נושא.

חובות הקורס:

1. השתתפות בכל השיעורים
2. קריאת חובה של פריטים ביבליוגרפים במהלך השיעורים
3. עבודת גמר או עבודה סמינריונית

הערכה:

הציון יינתן על פי הערכת עבודת סיום הקורס

יצירת קשר:

מרצי הקורס: אמל ג'מאל טל. 03-6407457 דוא"ל ajamal@post.tau.ac.il
 דניאל בר-טל טל. 03-6408473 דוא"ל daniel@post.tau.ac.il
 רכזת קורס: הדס צור טל. 03-6407756 דוא"ל lebach@post.tau.ac.il

תוכנית הקורס

שיעור	הנושא	מרצים	תאריך
1	הצגת הנושא	פרופ' אמל ג'מאל פרופ' דניאל בר-טל	27.2.13
2	המשגות, מושגים וניתוח השוואתי	פרופ' אמל ג'מאל פרופ' דניאל בר-טל	6.3.13
3	היסטוריה של יחסי יהודים-ערבים לפני קום מדינת ישראל	פרופ' מוסטפא כבהא פרופ' מוטי גולני	13.3.13
4	היסטוריה של יחסי יהודים-ערבים אחרי קום המדינה	ד"ר עאדל מנאע ד"ר יגאל עילם	3.4.13
5	זיכרונות קולקטיבים של שני העמים	ד"ר אמאן נחאס פרופ' דניאל בר-טל	10.4.13
6	יחסי יהודים-ערבים בראי התקשורת	פרופ' אמל ג'מאל ד"ר מוטי נייגר	17.4.13
7	האספקט הדתי בסכסוך	ד"ר אחמד נאטור פרופ' אשר כהן	24.4.13
8	האספקט הכלכלי בסכסוך	ד"ר יצחק גל מר מטאנס שחאדה	1.5.13
9	אספקטים במשפט הבינלאומי בניסיונות ליישוב הסכסוך	פרופ' רובי סייבל עו"ד עביר בקר	8.5.13
10	הסכסוך והפוליטיקה הפנימית בכלל חברה	ד"ר הוניידה ג'אנס פרופ' יואב פלד	22.5.13
11	הסכסוך בפרספקטיבה אזורית	ד"ר אוריאל אבולוף פרופ' אמל ג'מאל	29.5.13
12	הסכסוך והמיעוט הפלסטיני במדינת ישראל	פרופ' איציק רייטר ד"ר מוהנד מוסטפה	5.6.13
13	פיתרון הסכסוך: אפשרי? כיצד? – סימפוזיון	פרופ' אמל ג'מאל פרופ' דניאל בר-טל	12.6.13
14	שיעור סיכום	פרופ' אמל ג'מאל פרופ' דניאל בר-טל	19.6.13

מבנה השיעורים

16: 15-17: 00	הרצאת מרצה אורח/ת 1
17: 00-17: 45	הרצאת מרצה אורח/ת 2
17: 45-18: 15	דיון בכיתה ושאלות ותשובות, בהשתתפות המרצים האורחים
18: 15-18: 45	הפסקה
18: 45-19: 45	דיון על החומר הנלמד בהנחייתם של ד"ר אמל ג'מאל ופרופ' דניאל בר-טל

לתשומת ליבכם,

הקורס "יחסי יהודים-ערבים במדינת ישראל" פתוח גם באתר הלמידה האקדמית ברשת (virtual TAU). באתר הקורס נמצאים קישורים למאמרים המופיעים ברשימת חובות הקריאה ולחומרי הקורס הנוספים. סטודנטים רשומים יכולים לגשת לאתר הנמצא במערכת המודל

חומרי הקריאה לקורס:

(מפגש 1) הצגת הנושא

מרצים: פרופ' אמל ג'מאל, פרופ' דניאל בר-טל

(מפגש 2) קונספציות וניתוח השוואתי

מרצים: פרופ' אמל ג'מאל ופרופ' דניאל בר-טל

חומרי קריאה:

Bar-Tal, D. (2007). Sociopsychological foundations of intractable conflicts. *American Behavioral Scientist*, 50, 1430-1453.

בר-טל, ד., מגל, ת., & הלפריו, ע. (2010). הפרדוקס של תפיסת הביטחון בישראל: הסבר פסיכולוגי-חברתי, *פוליטיקה*, גיליון 20, 148-123

אמל ג'מאל, "ריבונות משותפת כברירת מחדל: סכסוכים לאומיים ופתרונות דפרנציאליים", המרחב הציבורי, גליון 6 (קיץ 2012): 42-74.

(מפגש 3) היסטוריה של יחסי יהודים ערבים לפני קום מדינת ישראל

מרצים: פרופ' מוסטפא כבהא, פרופ' מוטי גולני

חומרי קריאה:

Matthew Hughes, "Lawlessness was the Law: British Armed Forces, the Legal System and the Repression of the Arab Revolt in Palestine, 1936-1939", Rory Miller (ed.), *Britain, Palestine and Empire: The Mandate Years*, Ashgate, London 2010. pp. 141-156.

מוטי גולני (2009) מלחמת האזרחים – ימים אחרונים, הממשל המנדטורי – פינוי ומלחמה, מרכז שזר, ירושלים, 2009, עמ' 17-80.

כבהא מוסטפא (2010), מבוא, הקדמה, מרד 1936-1939 ומורשתו, 1939-1945: שנות מבוכה וקיפאון, 1945-1948: ניצני תקומה בטרם סער, הפלסטינים, עם ופזורתו, האוניברסיטה הפתוחה, תש"ע 2010 עמ' 58-9

(מפגש 4) היסטוריה של יחסי יהודים ערבים אחרי קום מדינת ישראל

מרצים: ד"ר עאדל מנאע, ד"ר יגאל עילם

חומרי קריאה:

עילם יגאל, בין רוע ישראלי לרוע פלסטיני

עילם יגאל, שישים שנה-ומה השתנה?

מנאע ע. (2008). "מבוא: שינוי והמשכיות בהווייתם של האזרחים הערבים בישראל-תמונת מצב", מתוך עאדל מנאע (עורך): **ספר החברה הערבית בישראל: אוכלוסיה, חברה, כלכלה**. מכון ון ליר והקיבוץ המאוחד. עמ' 13-37.

מנאע ע. "השלמת כיבוש הגליל במבצע חירם", בתוך עאדל מנאע (עורך): **האופסימיסטים: סיפור הישרדותם של הערבים בישראל, 1948-1956** מכון ון ליר.

(מפגש 5) זיכרונות קולקטיבים של שני העמים

מרצים: ד"ר אימן נחאס פרופ' דניאל בר-טל

חומרי קריאה:

Hilal, J. (2011). Reflections on contemporary Palestinian history. In I. Pappé, & J. Hilal (Eds.), *Across the wall: Narratives of Israeli–Palestinian history* (PP. 177-216). New York: I.B. TAURIS.

Sa'di, Ahmad H. and Lila Abu-Lughod (eds.) (2007) *Nakba: Palestine, 1948, and the Claims of Memory*. New York: Columbia University Press.

Podeh, E. (2002). *The Arab-Israeli conflict in Israeli history textbooks, 1948-2000*. Westport, CT: Bergin & Gavey (Chapter 2, pages 21-61).

זפרן, ע. ובר-טל, ד. (2003). זיכרון השואה והשלכותיו על תהליך השלום: השפעת תחושת הפחד ודימוי עצמי של קרבן על אמונות הביטחון הישראליות. בתוך אל-חאגי, מ. ובן-אליעזר, א. (עורכים) **בשם הבטחון: הסוציולוגיה של שלום ומלחמה בישראל בעידן משתנה**. (עמ' 329-367) חיפה: הוצאת אוניברסיטת חיפה.

(מפגש 6) יחסי יהודים ערבים בראי התקשורת

מרצים: פרופ' אמל ג'מאל, ד"ר מוטי נייגר

חומרי קריאה:

נייגר, מ., זנדברג, א., ומאיירס, א. (2008). רטוריקה של ביקורתיות: ביקורת מאתגרת, ביקורת מאשרת והעיתונות הישראלית במלחמת לבנון השנייה. תל-אביב: בית הספר רוטשילד קיסריה לתקשורת ומכון הרצוג, אוניברסיטת תל-אביב (52 עמודים).

נייגר, מ. (2007). האורקל ממדיה: החשיבות הפוליטית והמשמעות התרבותית של חדשות המתייחסות לתרחישים עתידיים. בתוך ד. כספי, תקשורת ופוליטיקה בישראל. ירושלים: מכון ון-ליר.

Amal Jamal, Manufacturing "Quiet Arabs" in Israel: Ethnicity, Media Frames and Soft Power, Government and Opposition, (2012): 1-20.

Amal Jamal, Nelly Elias and Orly Soker Cultural Encoding and Phony Equality in Popular Reality Shows: Lessons from Israel Journal of Ethnic and Migration Studies, vol. 37, no. 9 (2011): 1349-1366.

(מפגש 7) האספקט הדתי של הסכסוך:

מרצים: ד"ר אחמד נאטור פרופ' אשר כהן

חומרי קריאה:

קלמן גוימן (תשע"ג). הוויכוח על גבולות המדינה - סוגיה של דת ומדינה? מחקר מדיניות מס' 96, המכון הישראלי לדמוקרטיה

Ahmad "The Battle Over The Moslem Cemeteries In Israel" , *Religion and politics in Israel and Palestine; sacred spaces*, Routledge , Natour M.J.Breger, Y.Reiter and L.Hammer, New-york,London,2012

Dumper Michael : Islam and Israel: Muslim Religious Endowments And The Jewish State . Washington D.C Institute for Palestinian Studies , 1994

(מפגש 8) האספקט הכלכלי של היחסים

מרצים: ד"ר יצחק גל, מר מטאנס שחאדה

חומרי קריאה:

שלמה סבירסקי, מרכז אדווה, נטל הסכסוך הישראלי-פלסטיני: תמונת מצב 2012 (יוני 2012), עמ' 4-5, 15-21 (מקור זה מביא ניתוח של המחיר הכלכלי לישראל – בעיקר העלויות הביטחוניות ועלות ההתנחלויות)

יצחק גל. "יכולת הקיום הכלכלית של מדינה פלסטינית", מתוך אפרים לביא ויצחק גל (עורכים), פלסטיין-המדינה שבדרך? (2012), עמ' 1-2, 11-18, 24-28 (מקור זה מביא ניתוח עדכני לגבי המחיר הכלכלי לפלסטינים מכמה זוויות מבט)

Peres Center and Paltrade, The Untapped Potential: Palestinian Israeli Economic Relations (December 2006), p. 14-18

Gordon Neve (2008), From Colonization to Separation: exploring the structure of Israeli occupation, *Third World Quarterly*, 29:1, 25-44

Farskah, Leila, (2006) "The Political Economy of Israeli Occupation: What is Colonial about I't? University of Massachusetts, Boston

Naqib Fadle M. (work in progress) "Economic Relations between Palestine and Israel during the Occupation era and the period of limited Self-rule". University of Waterloo Canada.

מפגש 9) אספקטים במשפט הבינלאומי בניסיונות ליישוב הסכסוך

מרצים: פרופ' רובי סייבל, עו"ד עביר בקר

חומרי קריאה:

חסן ג'בארין, "עלייתה של עריכת דין על-לאומית לזכויות האדם", **מעשי משפט**, כרך ג, עמוד 137 (2008).

אורלי לובל, הפרדוקס של אקטיביזם חוץ-משפטי, תודעה משפטית ביקורתית ופוליטיקה לשינוי חברתי, **מעשי משפט**, כרך ג, עמוד 137 (2008).

Hala Khoury Bisharat, "International Law: a Tool in the struggle of Palestinians in Israel, **Jadal**, vol. 13, (Published by Mada al-Carmel — Arab Center for Applied Social Research, May 2012).

Sabel Robbie, The Palestinian Refugees, International Law, and the Peace Process
Sabel, Robbie.(2010) International Legal Issues of the Arab-Israeli Conflict An Israeli Lawyers Position.

מפגש 10) פוליטיקה פנימית בכל חברה

מרצים: ד"ר הוניידה ג'אנס, פרופ' יואב פלד

חומרי קריאה:

ג'אנס, הוניידה, "לבנות את האומה מחדש- אינטלקטואלים פלסטיניים בישראל" ירושלים: הוצאת ספרים ע"ש י"ל מאגנס תשס"ט 2009, עמ' 16-6, פרק שישי עמודים 114-140

Jamal Amal (2006), Political and Ideological Factors of Conflict in Palestinian Society, *Conflicts and Conflict Resolution on Middle Eastern Societies- Between Tradition and Modernity*, Duncker & Humbolt, Berlin

Peled Yoav (2004), Profits of Glory? The Twenty-Eight Elul of Arik Sharon. *New Left Review* 29 (2): 47-70

מפגש 11) יחסים בפרספקטיבה אזרית

מרצים: ד"ר אוריאל אבולוף פרופ' אמל ג'מאל
חומרי קריאה:

Abulof, Uriel, Deep Securitization and Israel's "Demographic Demon"

Abulof Uriel, National Ethics in Intractable Conflicts: The Zionist "Iron Wall" and the "Arab Question"

Amal Jamal, The Collapse of Israeli Regional Axis Politics: New Challenges and Dilemmas.

מפגש 12) המיעוט הפלסטיני במדינת ישראל

מרצים: פרופ' איציק רייטר, ד"ר מוהנד מוסטפא
חומרי קריאה:

Ayman K. Agbaria* & Muhanad Mustafa, 2012, "Tow states for Three Peoples: The 'Palestinian-Israeli' in the Future Vision Documents of the Palestinians in Israel" Ethnic and Racial Studies, Volume 35, Issue 4, 2012

מוסטפא מוהנד 2011, ההשתתפות הפוליטית של התנועה האסלאמית בישראל, מיעוטים מוסלמיים במדינות רוב לא-מוסלמי: התנועה האיסלמאית בישראל כמקרה מבחן, עורכים: אלי רכס ואריק רוקניצקי, הוצאת קרן קונרד אדנאר ואוניברסיטת תל אביב מרכז דיין, 2011.

יצחק רייטר, "הנכבה והתקומה, מסמכי החזון של הערבים בישראל מנקודת מבט יהודית-ציונית" בתוך: שרה אוסצקי-לזר ומוסטפא כבהא (עורכים), בין חזון למציאות: מסמכי החזון של הערבים בישראל 2006-2007 (ירושלים: הפורום להסכמה אזרחית, 2008), עמ' 140-158.

Yitzhak Reiter, National Minority, Regional Majority: Palestinian Arabs versus Jews in Israel (Syracuse University Press, 2009), pp. XI-33 [introduction and chapter1].

מפגש 13) עתיד הקונפליקט

מרצים: פרופ' אמל ג'מאל פרופ' דניאל בר-טל

סימפוזיון בנושא: עתיד הקונפליקט, אורחים יתעדכנו בהמשך.

מפגש 14) סיכום

מרצים: פרופ' אמל ג'מאל פרופ' דניאל בר-טל